

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR MATEMATIK TASAVVURLARINI SHAKLLANTIRISH

Samarqand viloyati Bulung'ur tumani

Bulungur pedagogika kolleji maxsus fan o'qituvchisi

Kodirova Gulmira Baxtiyorovna

Annotatsiya Ilmiy maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni matematik tasavvurlarini shakllantirish va rivojlantirish yoritib berilgan.

Kalit soʻzlar: maktabgacha taʼlim, elementar matematika, rivojlanish, taʼlim tarbiya

Maktabgacha taʼlim yoshdagi bolalarni sogʻlom va barkamol qilib tarbiyalashda jismoniy jihatdan tarbiyalash muhim ahamiyatga egadir. Bolalarni jismoniy jihatdan tarbiyalash taʼlim tarbiya tizimida alohida oʻringa ega boʻlib, u bolani sihatsalomatlikka, toʻgʻri jismoniy rivojlanishiga, yuksak madaniyatga maktabgacha taʼlim tizimida beriladigan bilimlarni chuqur oʻzlashtirishga zamin tayyorlaydi. Maktabgacha taʼlimda jismoniy mashqlarning asosiy mazmuni badan tarbiya, harakatli oʻyinlar va sport oʻyinlari, sport mashqlari, oddiy turizmdir.. Maʼlumki, bolalar jismoniy tarbiya mashqlari, oʻyinlarni bajarganda 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10 gacha sanash, yaqin, uzoq, baland, past, chamalash, doira, aylana, toʻgʻri chiziq, toʻgʻri turish, uchburchak, toʻrtburchak, kabi soʻzlarni eshitadi va soʻzlaydi, bu soʻzlar maktabgacha yoshdagi bolalarga elementar matematik tasavvurlarini shakllantirishda ham ishlatiladi. Demak, maktabgacha taʼlim muassasalarida kichik, oʻrta, katta va tayyorlov guruhlarida oʻrgatiladigan elementar matematika tasavvurlarini shakllantirish boʻyicha naʼmunaviy dasturda berilgan elementar matematik bilimlarni bolalarga oʻrgatish jarayonini bilim va koʻnikmalarini samarali boʻlishini, bolalar ongida yanada mustahkam boʻlishini taʼminlashda, oʻyinlarni bajarish davomida quyidagi elementar matematik tasavvurlarni: son, sanoq, toʻplam haqida, miqdor, shakl, miqdorviy tasavvur, vaqt haqida olgan bilim va koʻnikmalarini mustahkamlash hozirgi kunda dolzarb va ahamiyatga molik boʻlib,

maktabgacha ta'limda fanlar aro aloqadorlik bolalarni u yoki bu fandan olgan bilimlarini samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida elementar matematik tasavvurlarni rivojlantirish bo'yicha umum metodik nazariy asoslari namunaviy dasturlari yaratilgan bo'lib, bu masala bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Maktabgacha tayyorlov guruhida bolalarda ba'zi bir yashirin muhim matematik aloqalarni, munosabatlarni, "teng", "katta", "kichik", "butun va bo'lak" kattaliklar orasidagi bog'lanishlarni, o'lchov kattaliklari bilan son o'rtasidagi bog'lanishlarni aniqlay bilish ko'nikmasini rivojlantirishga alohida e'tibor beriladi. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning matematik tasavvurini shakllantirish mantiqiy tafakkurining yangi bosqichga ko'tarilishiga va ularning umuman aqliy faoliyatini rivojlanishi uchun zamin yaratadi. Bolalarni ko'z bilan hamda ichida sanashga o'rgatib boriladi. Ularning ko'z bilan chamalash, shaklni tezda farq qila bilish qobiliyati rivojlanadi. Bu yoshda aqliy qobiliyatni, mustaqil fikr yuritishni, analiz, sintez, taqqoslash kabi jihatlarini, muhokama qilish, xulosa chiqarish qobiliyatini, miqdorviy tasavvurni rivojlantirish ham katta ahamiyatga ega. Maktabgacha tayyorlov guruhining elementar matematik tasavvurini rivojlantirish bo'yicha dasturi bolalarning oldingi guruhlarda olgan bilimlarini umumlashtirish, bir tizimga keltirish, kengaytirish va chuqurlashtirishni nazarda tutadi. Maktabga tayyorlov guruhida matematika bo'yicha haftasiga 2 ta mashg'ulot, yil davomida 72 ta mashg'ulot o'tkaziladi. Mashg'ulotlarning davom etish muddati: birinchisi – 30 daqiqa, ikkinchisi – 20-25 daqiqa. Har bir mashg'ulot tuzilishi uning mazmuni bilan aniqlanadi. U yangi materialni o'rganish, o'tilganlarni takrorlash va mustahkamlash, bolalarning egallagan bilimlarini tekshirishga xizmat qiladi. Tayyorlov guruhida o'tkaziladigan matematik mashg'ulotda didaktik ko'rsatma materiallaridan keng foydalanilishi xarakterlidir. Amaliy ishlar, ko'rgazma tashkil qilish bilan bog'liq bo'lgan topshiriqlar ham namuna sifatida qaralishi mumkin. Pedagog – tarbiyachi ularga o'zida bo'lgan ko'rsatma-qo'llanmalarni hisobga olib tuzatishlar kiritishi mumkin. Bolalarga matematikadan ta'lim berish va maktabgacha ta'limdagi o'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishning maqsadlaridan biri — bu bolalarda matematik tushunchalarni rivojlantirishdir. Bolalardagi matematik bilim hayotdan ajralmagan holda dunyoni chuqurroq, to'laroq o'rganishga imkon

yaratadi. Matematik masalalarni yechish jarayoni o'zining mohiyati bo'yicha mustaqil fikrlashni talab qiladi, matonat shakllanadi, ijodiy qobiliyatlar rivojlanadi. Matematik tushunchalarni rivojlantirish darajasi turli insonlarda turlicha bo'ladi. Uning shakllanishi doimiy mashq qilishni talab qiladi. Bu mashqlar oila va maktabgacha ta'limdan boshlanadi. Oilada ota-ona bo'lsa, maktabgacha ta'limda albatta tarbiyachi-pedagog bo'ladi. Shuning uchun har bir pedagog bolaga matematik tasavvurlarni shakillantirar ekan, pedagogikaning nazariyasi va o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari (interfaol metodlar, individual yondashish, mustaqil shig'ullanishga o'rgatis va hk) hamda milliy istiqlol g'oyalari bilan qurollangan bo'lishlari kerak. Nazariy jihatdan to'la asoslangan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va zamonaviy axborot texnologiyalarni bugungi kunda ta'lim jarayoniga qo'llash eng dolzarb masalaga aylangan.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi qonun" // Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. - Toshkent.: Sharq, 1997, 20-29 bet.

2. O'zbekiston Respublikasining "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida" gi qonun // Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. - Toshkent.: Sharq, 1997, 31-61 bet.

3. Mirziyoyev SH. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza. 2017 yil 14 yanvar - Toshkent: O'zbekiston, 2017. -104 b.

4. Karimov I. Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. - T.: "Sharq" nashriyot - matbaa konserni. 1997.

5. Barkamol avlod orzusi - Toshkent.: 1999, 205-b. 6. Azizxodjayeva N.H "Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat" - Toshkent.: TDPU, 2003, 174 bet